

“MIJN PROBLEMEN WAREN NIET OPEENS WEG, MIJN ‘THUIS’ EN BEGELEIDING WEL”

Hoe is het voor jongeren om 18 te
worden in de jeugdhulp met verblijf?

INHOUD

SAMENVATTING	2
1. INLEIDING	4
Hoe staan deze jongeren ervoor?	4
Hoe krijgt een 18-jarige hulp?	4
Onderzoeksvraag	5
2. METHODE	6
Dataverzameling	6
Wie deden er mee met dit onderzoek?	6
• Jongeren	6
• Hulpverleners	7
Analyse	8
• Online vragenlijsten	8
• Interviews	8
3. RESULTATEN	9
Aanloop naar de 18e verjaardag	9
• 18 jaar = zelfstandig?	9
• Lange periode van onzekerheid geeft stress	10
- Wat zien hun hulpverleners?	11
- Bewijslast ligt bij de jongere	11
• Zekerheid geeft rust	12
• Voorbereiding op zelfstandigheid	12
18 jaar: verandert de hulpverlening?	13
• Afscheid nemen van hulpverleners	13
• Verhuizen	14
- Dak- of thuisloos worden	15
• Mogen blijven op je woonplek	16
Hoe zien jongeren hun eigen toekomst?	16
De ervaring van hulpverleners	16
• Het aanvraagproces	17
• Afwijzingen	17
• Verschillen tussen gemeenten	18
Wat moet er anders?	19
4. CONCLUSIE	20
BIJLAGE 1: VRAGENLIJST JONGEREN	21
BIJLAGE 2: VRAGENLIJST HULPVERLENERS	26
BIJLAGE 3: INTERVIEWPROTOCOL JONGEREN	31
COLOFON	34

SAMENVATTING

Jaarlijks worden zo'n 3.300 uit huis geplaatste jongeren in Nederland meerderjarig. Hoe is het om 18 te worden als je niet bij je ouders woont, maar bijvoorbeeld in een pleeggezin of op een leefgroep en afhankelijk bent van hulpverleners? 176 jongeren deden hun verhaal.

Jongeren uit jeugdhulp met verblijf zijn op hun 18e niet klaar om voor zichzelf te zorgen.

98% heeft op hun 18e niet alle vijf grote kenmerken op orde die nodig zijn om zelfstandig te zijn. Ze hebben weinig steun uit hun netwerk, geen stabiel inkomen, geen school of werk, kunnen niet zelfstandig wonen, en/of het gaat mentaal en lichamelijk niet goed met hen. 65% ziet ertegenop om 18 te worden. 30% niet. Sommige jongeren in die laatste groep lijkt 18 worden juist fijn: het geeft hen vrijheid om zelf keuzes te maken.

Jongeren zitten langdurig in onzekerheid of ze op hun 18e moeten verhuizen.

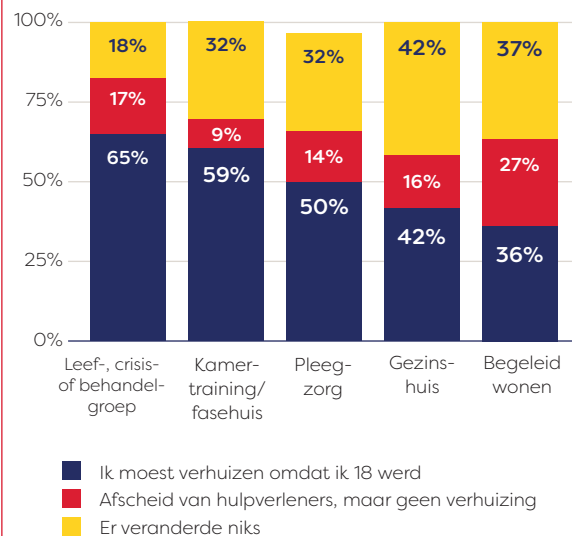
60% van de jongeren weet een jaar voor hun 18e verjaardag nog niet of ze vanwege hun leeftijd moeten verhuizen. 24% hoort dat pas een maand (of korter) van tevoren. Dat geeft spanning, angst, paniek, frustratie en zorgen. 89% heeft het gevoel dat ze er **alleen voor komen te staan**, 92% heeft vaak of altijd **stress**. 69% van de jongeren wiens hulp doorloopt na de 18e verjaardag, zat ook daarna nog in onzekerheid over of de hulp gaat stoppen.

Jongeren moeten verhuizen vanwege hun leeftijd.

Op leef-, crisis- en behandelgroepen moet 65% van de jongeren op hun 18e weg vanwege hun leeftijd. Op andere plekken is dat minder, bij begeleid wonen bijvoorbeeld 37%. Verhuizen heeft grote impact: **psychische klachten** ontstaan of nemen toe en sommige jongeren moeten grote financiële verantwoordelijkheden op zich nemen. Een kleine groep jongeren vertelt dat verhuizen hen juist vrijheid en kracht geeft en dat het goed voor hen is. In deze

steekproef heeft 22% van de jongeren die moeten verhuizen op hun 18e geen woonplek en wordt **dak- of thuisloos**. Jongeren die mogen blijven wonen waar ze wonen, zijn positief. Ze hebben rust en kunnen zich bijvoorbeeld focussen op sparen en hun studie.

Veranderde de hulpverlening die je kreeg omdat je 18 werd?

Jongeren zijn niet of niet genoeg door hun hulpverleners op zelfstandigheid voorbereid.

Dat vindt 80% van hen. Ze misten bijvoorbeeld hulp bij financiën, het vinden van een nieuwe woonplek, het huishouden en hun mentale gezondheid.

Hulpverleners ondervinden problemen bij het aanvragen van verlengde jeugdhulp.

We ondervroegen 105 hulpverleners: hoe is het voor hen om de zorg voor deze jongeren te regelen? 91% vindt dat het aanvragen van verlengde jeugdzorg

(veel) moeilijker is dan het op papier lijkt. Het aanvraagproces kost veel **tijd**. 91% merkt dat **gemeenten verschillend omgaan** met aanvragen voor verlengde jeugdzorg. De woonplaats van een jongere is bepalend voor diens kansen. Hulpverleners merken dat gemeenten aanvragen soms afwijzen om geld te besparen. 87% van de hulpverleners werkt weleens met **gemeenteambtenaren die zelf niet weten hoe het zit** met verlengde jeugdzorg. Voor 65% van de hulpverleners heeft het regelwerk een **negatief effect op hun werkplezier**, het frustreert hen en ze voelen zich niet serieus genomen.

Jongeren en hulpverleners willen dat niet de leeftijd, maar de behoefte van een jongere bepaalt of jeugdzorg doorloopt.

Of dat jongeren zonder veel papierwerk in ieder geval tot hun 21ste of 23ste jeugdhulp krijgen. Jongeren vragen ook om een betere voorbereiding op zelfstandigheid en om check-ups: als de hulp toch moet stoppen, kom dan als jeugdhulpverlener om de zoveel weken nog kijken hoe het gaat.

1. INLEIDING

Je wordt binnenkort 18 jaar, hoera! Er gaan dan wat zaken veranderen. Zo ben je vanaf je 18e financieel verantwoordelijk. En je moet bijvoorbeeld een zorgverzekering afsluiten.¹

Zo opent de rijksoverheid haar informatiepagina over 18 worden. Meerderjarig worden betekent nieuwe verantwoordelijkheden en vrijheden. Niet voor elke jongere is dat feestelijk. Elk jaar worden er in Nederland zo'n 3.300 jongeren 18 die (tot dan toe) jeugdhulp met verblijf kregen.²

Voor hen is hun 18e verjaardag een bepalend moment. Het kan zijn dat hun jeugdhulp verlengd wordt, maar het kan ook dat de jongere weg moet en zijn woonplek en hulpverleners kwijt raakt. Uit huis geplaatste jongeren staan er in dat geval in vergelijking met hun leeftijdsgenoten al vroeg alleen voor, die leeftijdsgenoten gaan namelijk gemiddeld op zichzelf wonen als ze 23,7 zijn.³

HOE STAAN DEZE JONGEREN ERVOOR?

Met jongeren uit de jeugdhulp met verblijf gaat het vaak minder goed dan met hun leeftijdsgenoten, blijkt uit grootschalige nationale en internationale onderzoeken. Ze hebben:⁴

- vaker **mentale gezondheidsproblemen**
- **minder onderwijs** gevolgd (en volgen ook vaker

na hun 18e geen opleiding)

- een **kleinere kans op een baan**
- een **lager inkomen**
- een hoger **risico op suïcide**
- een grotere kans op **dakloosheid**
- en vaker **weinig tot geen steun van familie (of anderen)**

Een deel van de uit huis geplaatste jongeren vindt hun 18e een eenzame periode.⁵ Tegelijkertijd gaat het soms ook goed, sommige jongeren zien 18 worden als een nieuwe kans op een zelfstandig leven, zijn hoopvol en hebben er vertrouwen in dat het goedkomt.⁶ Om jongeren in kwetsbare omstandigheden te helpen groeien naar die zelfstandigheid, is de **Big5** ontwikkeld. De Big5 is een visie die ervan uitgaat dat er vijf kenmerken nodig zijn voor een goed, zelfstandig leven: 1) support, 2) wonen, 3) school en werk, 4) inkomen en 5) welzijn. Het is ook een werkwijze, met de Big5 kunnen hulpverleners evalueren of en waar jongeren die jeugdhulp krijgen nog ondersteuning bij nodig hebben.⁷

HOE KRIJGT EEN 18-JARIGE HULP?

Eenmaal 18 kan een jongere nog op verschillende manieren hulp krijgen:⁸

- **Verlengde jeugdhulp (Jeugdwet):** jongeren van 18 tot 23 jaar kunnen verlengde jeugdhulp krijgen, als de benodigde zorg niet op basis van een van

¹ 18 jaar worden: wat moet ik regelen? (Rijksoverheid)

² Uit tabel *Jongeren met jeugdzorg in natura: persoonskenmerken* (CBS, peildatum 31 december 2021, geraadpleegd op 15 december 2022)

³ Uit *data van het CBS* over 2020

⁴ Zie bijvoorbeeld *Transition to adult life of young people leaving foster care: A qualitative systematic review* (Häggman-Laitila, Salokkila en Karki, 2018); *Beter in Beeld - Jongvolwassenen na jeugdbescherming en jeugdreclassering* (Nji, 2018) en *Assisting Care Leavers: Time for Action* (OECD, 2022)

⁵ *Risk and resilience in the transition to adulthood from the point of view of care leavers and caseworkers* (Sulimani-Aidan en Melkman, 2018)

⁶ *Young People's Preparedness for Adult Life and Coping After Foster Care: A Systematic Review of Perceptions and Experiences in the Transition Period* (Häggman-Laitila, Salokkila en Karki, 2019)

⁷ *De Big5 voor een stevige basis* van ExpEx

⁸ Zie bijvoorbeeld *Van jeugd naar volwassenheid: Welke wetten en regels zijn belangrijk?* (Nji) en *Verlengde jeugdhulp* (Stimulansz)

de andere (onderstaande) wetten geleverd kan worden. Een hulpverlener vraagt verlenging aan bij de gemeente, die bepaalt of verlengde jeugdzorg passend is. Gemeenten hebben beleidsvrijheid en mogen zelf hun criteria voor verlenging bepalen. Afhankelijk van waar jongeren vandaan komen, maken ze dus meer of minder kans op verlengde jeugdhulp. In pleeggezinnen en gezinshuizen mogen jongeren volgens de regels wel standaard blijven tot hun 21ste.⁹ Voor verlengde jeugdhulp zijn de voorwaarden:

- De jongere kreeg voor zijn 18e al jeugdhulp en de gemeente vindt het nodig om die door te zetten.
 - Er is voor de 18e verjaardag al besloten dat verlenging van hulp nodig is. Of de hulp is gestopt, maar het blijkt binnen een half jaar na de 18e verjaardag toch nodig om de jeugdhulp weer op te starten.
 - De gemeente moet verlengde jeugdhulp ingekocht hebben.¹⁰ Gemeenten kunnen er ook voor kiezen om geen enkele jongere verlengde jeugdzorg te bieden.
- **Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo):** ondersteunt mensen om zelfstandig te wonen. Met Wmo wordt ook beschermd wonen bekostigd. Vaak krijgen zorgaanbieders van gemeenten voor Wmo-zorg een lager tarief dan ze voor verlengde jeugdhulp krijgen. Dat betekent voor de jongere dikwijls dat hij of zij zelf mee-betaalt aan de kosten voor het wonen.
 - **Wet langdurige zorg (Wlz):** de Wlz is er voor jongeren die levenslang en levensbreed ondersteuning nodig hebben, thuis of in een zorginstelling. Denk aan jongeren met een verstandelijke beperking, lichamelijke ziekte en/of een zintuiglijke beperking.
 - **Zorgverzekeringswet:** na je 18e kunnen jongeren geestelijke gezondheidszorg krijgen, gefinancierd door hun zorgverzekeraar. Daarvoor hebben ze

een DSM-5-diagnose nodig, in tegenstelling tot zorg die ze krijgen via de Jeugdwet. Jongeren betalen voor deze zorg eigen risico.

Verlengde jeugdhulp is altijd vrijwillig (tenzij er vanuit het strafrecht of jeugdreclassering een maatregel doorloopt na de 18e verjaardag): een meerderjarige jongere is niet verplicht om hulp te accepteren. Uit huis geplaatste jongeren hebben vaak een lange geschiedenis in de jeugdhulp. Daardoor zijn ze soms teleurgesteld en zorgmoe.¹¹ Een deel van de jongeren heeft behoefte aan onafhankelijkheid en wil geen zorg meer.¹²

ONDERZOEKSVRAAG

Bestaande rapporten beschrijven hoe ingewikkeld het is om uit huis geplaatste jongeren die 18 worden goede zorg te bieden. Die onderzoeken gaan vooral over hoe het zorgsysteem in Nederland is ingericht en over de achterstand van deze jongeren. Dit onderzoeksrapport focust op de **beleving** van jongeren uit de jeugdhulp met verblijf. Hoe was de aanloop naar hun 18e verjaardag voor hen, wisten ze of hun jeugdhulp door zou lopen? Wat veranderde er toen ze 18 werden en hoe vinden ze dat ze zijn begeleid op weg naar zelfstandigheid? Wat had dat voor invloed op hen? Daarnaast waren we benieuwd naar de ervaringen van hulpverleners. Op papier zijn er aardig wat mogelijkheden om de zorg voor uit huis geplaatste jongeren van boven de 18 goed te regelen. Maar hoe werkt dat **in de praktijk**? Hoe is het voor hen om de zorg voor deze groep te regelen? Ook daar geven we in dit onderzoek antwoord op.

⁹ Vanaf 1 juli 2018 is de leeftijdsgrens voor pleegzorg standaard verhoogd van 18 naar 21 jaar, tenzij de jongere geen gebruik meer wil maken van pleegzorg. Voor gezinshuizen is een soortgelijke regeling ingegaan, per 1 februari 2020. Beide heten dan ook niet verlengde jeugdzorg, maar gewoon jeugdzorg

¹⁰ *Leeftijdsgrenzen* (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2018)

¹¹ Zie bijvoorbeeld *De overgang van jeugd- naar volwassenenzorg in Nederland* (VIGO, 2020)

¹² *Why youth leave care: Understandings of adulthood and transitions successes and challenges among youth aging out of child welfare* (Goodkind, Schelbe en Shook, 2011)

2. METHODE

DATAVERZAMELING

Voor dit onderzoek zochten we **jongeren** tussen de 18 en 24 jaar, die op hun 17e in de jeugdhulp met verblijf woonden. Om jongeren te vinden, namen we een gelegenheidssteekproef: we riepen jongeren via onze sociale media op om hun ervaringen met ons te delen in een vragenlijst en/of een interview. Dat deden we met de oproep hiernaast. Om ervoor te zorgen dat we jongeren uit verschillende woonvormen bereikten, vroegen we andere organisaties om onze oproepen te delen (zoals JongWijs, een netwerk voor jongeren die ervaring hebben met pleegzorg). Ten slotte maakten we gebruik van de sneeuwbalmethode: na afloop van interviews vroegen we jongeren of ze leeftijdsgenoten kenden uit de jeugdhulp met verblijf die ons ook zouden willen vertellen over hun ervaringen.

Enkele jongeren die op hun 17e niet uit huis geplaatst waren (maar bijvoorbeeld tijdelijk terug bij hun ouders waren) of in een psychiatrische kliniek zaten, vulden ook onze vragenlijst in. We hebben hun data verwijderd en niet geanalyseerd.

Ten tweede zochten we hulpverleners om mee te doen met ons onderzoek. Ook hen vonden we met een gelegenheidssteekproef: met oproepen op onze sociale media en met behulp van derden die onze vraag deelden in hun netwerk. De hulpverleners die meededen, werken met uit huis geplaatste jongeren in de periode voordat ze 18 worden.

Dit onderzoek bestaat uit een mixed methods design: bij zowel de jongeren als de hulpverleners verzamelden we kwalitatieve én kwantitatieve data. In het geval van jongeren deden we dat met interviews en met een online vragenlijst. Bij hulpverleners verzamelden we alleen data met een online vragenlijst.

Uit huis geplaatst en 18 geworden? We horen graag hoe dat ging.

We zijn op zoek naar jongeren die:

- op hun 17e woonden in een pleeggezin, gezinshuis, ktc, een groep of iets dat daarop lijkt;
- en nu 18-23 jaar oud zijn.

Wat gebeurde er toen je 18 werd? Hoe ging het toen met jou en de hulp die je kreeg? Daar doen we onderzoek naar. Het maakt niet uit of je nu nog jeugdhulp krijgt. Deel je ervaringen met ons in een online vragenlijst (15-20 min) of in een interview (45 min). Je verhaal blijft anoniem.

Alle ervaringen helpen ons enorm om een beeld te krijgen. Als het onderzoek af is, schrijven we een rapport dat we delen met politici, beleidsmakers en gemeenten. Zo laten we de stem van jongeren horen.

WIE DEDEN ER MEE MET DIT ONDERZOEK?

Jongeren

176 jongeren vulden onze online vragenlijst in. Deze jongeren waren gemiddeld 20 jaar oud (minimaal 18, maximaal 24). 82% is vrouw, 12% is man, 5% non-binair en 1% identificeert zich anders, of zegt er liever niets over. Ze woonden op hun 17e in de jeugdhulp met verblijf, verdeeld over het hele land. De grootste groep jongeren woonde op een leef-, crisis- of behandelgroep (32%). Alle woonsituaties staan in diagram 1. Diagram 2 beschrijft hoe jongeren nu wonen.

Waar woonde je op je 17e?

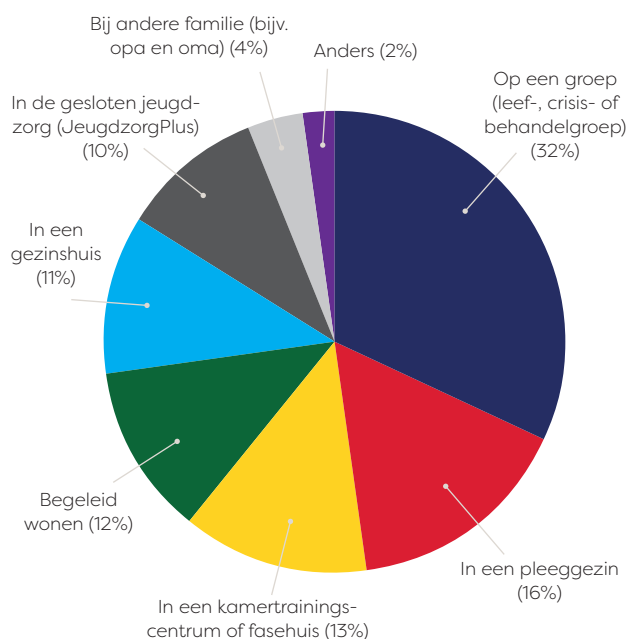

Diagram 1

Hoe woon je nu?

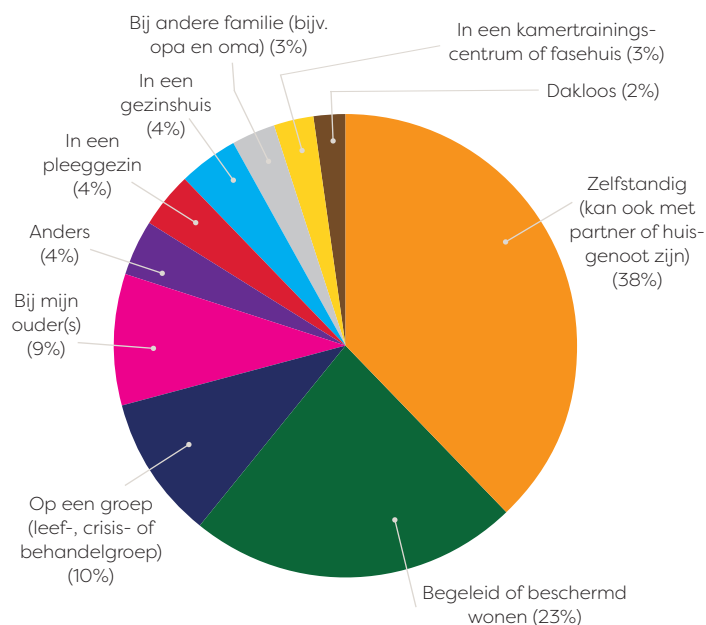

Diagram 2

Dit onderzoek is een peiling onder uit huis geplaatste jongeren die recent 18 zijn geworden. Ter vergelijking: in heel Nederland woont 33% van de uit huis geplaatste jongeren van 17 in een pleeggezin, 13% in een gezinsgerichte plaatsing (vaak een gezinshuis), 52% op een andere plek (een open groep of kamertrainingscentrum) en heeft 6% een gesloten plaatsing.¹³ In onze steekproef is dat respectievelijk 16%, 11%, 58% en 10%. We hebben dus relatief weinig data van kinderen in pleeggezinnen. Daar hebben we niet voor gecorrigeerd. Bij uitkomsten waarbij de woonvorm bepalend is (zoals of jongeren er na hun 18e kunnen blijven wonen) zijn de resultaten per subgroep weergegeven. We vergelijken dan de vijf grootste subgroepen uit onze steekproef: jongeren die op hun 17e woonden in een pleeggezin, gezinshuis, op een leef-, crisis- of behandelgroep, in een kamertrainingscentrum/fasehuis en bij begeleid wonen.

Om de bevindingen uit de online vragenlijst te duiden en in de context van de levens van jongeren te plaatsen, voerden we interviews met twintig jongeren. Zestien van hen zijn vrouw, drie zijn man en een iemand is non-binair. Ook zij waren ten tijde van het interview tussen de 18 en 24 jaar oud. De meeste geïnterviewde jongeren hebben ook onze vragenlijst ingevuld.

Hulpverleners

105 hulpverleners vulden onze online vragenlijst in. De vragenlijst werd vooral ingevuld door gedragskundigen, jeugdbeschermers, begeleiders op leef- of behandelgroepen, gezinshuisouders, ambulant hulpverleners, pleegzorgbegeleiders en wijkteammedewerkers. Hij werd ook ingevuld door begeleiders in de gesloten jeugdzorg, een activiteitenbegeleider en een jongerenwerker. De hulpverleners in onze steekproef werken in alle provincies van Nederland, op één na. Twee derde werkt met jongeren boven én onder de 18 (66%). Een derde werkt alleen met jongeren van onder de 18 (34%).

¹³ Uit tabel [Jongeren met jeugdzorg in natura: persoonskenmerken](#) (CBS, peildatum 31 december 2021, geraadpleegd op 15 december 2022)

ANALYSE

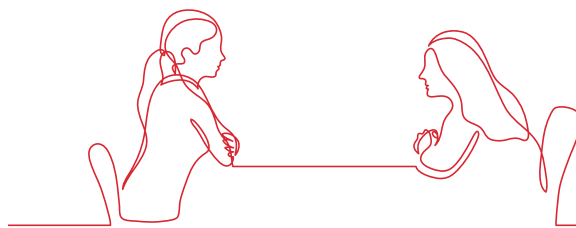
Online vragenlijsten

In de online vragenlijst voor jongeren en hulpverleners stonden gesloten vragen, zoals: 'Kon je op je 18e zonder jeugdhulp op eigen benen staan?' (antwoordmogelijkheden: ja - nee, daar was ik niet klaar voor - weet ik niet) en 'Verschilt het per gemeente hoe omgegaan wordt met aanvragen voor verlengde jeugdzorg?' (antwoordmogelijkheden: ja - nee). De antwoorden daarop zijn kwantitatief geanalyseerd. Beide vragenlijsten legden ook open vragen voor, zoals 'Waar miste je hulp bij?' en 'Hoe vind je het proces van verlengde jeugdzorg aanvragen?' Alle antwoorden daarop zijn open gecodeerd.

Interviews

Interviews met jongeren voerden we semi-gestructureerd: vaste (grotendeels open) vragen wisselden af met vervolgvragen. Zo was er ruimte voor het eigen verhaal van elke jongere. Deze opzet gaf ons ook de mogelijkheid om door te vragen. De antwoorden op deze vragen zijn eerst open en vervolgens axiaal gecodeerd. Daaruit kwamen overkoepelende thema's naar voren.

Beide vragenlijsten en het interviewprotocol staan in de **bijlage**.

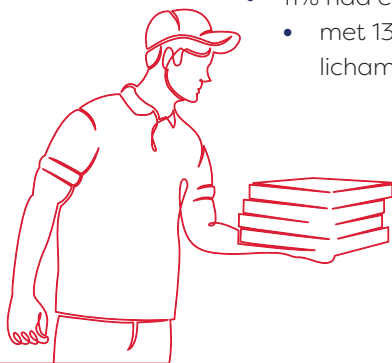
3. RESULTATEN

AANLOOP NAAR DE 18e VERJAARDAG

18 jaar = zelfstandig?

Hoe staan uit huis geplaatste jongeren er rond hun 18e verjaardag voor? De meesten waren nog niet klaar om op eigen benen te staan. Dat vindt 77% van de jongeren in ieder geval zelf, als ze nu op die periode terugkijken. Waar zit hem dat in? We legden jongeren de vijf kenmerken van zelfstandigheid van de Big5 voor en vroegen hen of die op hun 18e aanwezig waren. Daaruit blijkt:

- 21% had voldoende steun van mensen om zich heen
- 18% was klaar om zelfstandig te wonen
- 49% van de jongeren ging op diens 18e naar school, had een baan of had daar plannen voor
 - 11% had een stabiel inkomen
 - met 13% ging het mentaal en lichamelijk goed

40% van de jongeren had niet één van deze vijf kenmerken voor elkaar op diens 18e. Gemiddeld hadden ze één kenmerk. Slechts drie jongeren (2%) hadden ze alle vijf op orde. Jongeren uit de jeugdhulp met verblijf zijn voor het overgrote deel op hun 18e dus nog niet klaar voor een zelfstandig leven.

“Ik was echt bang om 18 te worden. Ik stond er alleen voor, zo voelde dat. Omdat alles ging veranderen en ik dan volwassen was. Het is niet zo dat je wakker wordt op je 18e verjaardag en denkt van: hé, nu kan ik het allemaal.” – Lieke¹⁴ van 23, moest vlak na haar 18e weg uit haar kamertrainingscentrum

Hulpverleners vinden de jongeren van 18 waarmee zij werken ook in groten getale nog niet zelfstandig. 90% ziet bijvoorbeeld dat de meeste jongeren niet voldoende zijn voorbereid om financieel op eigen benen te staan. Dit komt omdat zij vaak niet voorbereid zijn om zelf hun geldzaken te beheren, maar ook omdat hun financiën niet goed geregeld zijn: jongeren hebben soms nauwelijks een inkomen.

De meeste jongeren waarbij ik betrokken ben...

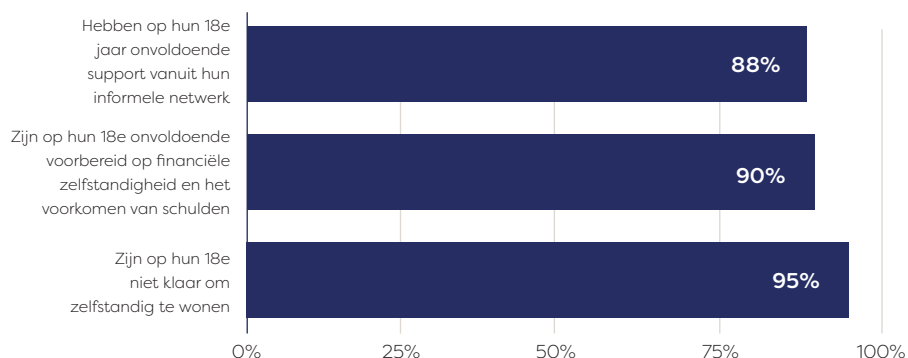

Diagram 3

¹⁴ Alle namen in dit rapport zijn verzonden, zodat de jongeren anoniem blijven

Twee derde van de jongeren (65%) keek ertegenop om 18 te worden. Uit hun antwoorden op open vragen blijkt dat ze spanning voelden. Ze waren bang om er alleen voor te komen staan, sommigen waren bang dat ze op straat zouden komen te staan. Anderen waren bezorgd dat er dingen mis zouden gaan, dat ze bijvoorbeeld schulden op zouden bouwen. Jongeren voelden stress bij het idee dat grote verantwoordelijkheden straks bij hen zelf zouden liggen. Het was voor sommigen overweldigend om daar het overzicht over te houden, bijvoorbeeld over alle extra kosten die eraan kwamen.

“Ik was bang dat ik terug zou vallen en niemand me kon helpen en ik misschien nergens terecht zou kunnen.” - Demi van 19, moest op haar 18e weg uit haar instelling voor gesloten jeugdzorg

“Ik vond het doodeng om ineens alle verantwoordelijkheid te krijgen, want er waren al zo lang mensen die beslissingen voor mij maakten.” - Koen van 18, moest weg van zijn groep omdat hij 18 werd

Iets minder dan een derde (30%) keek niet op tegen hun 18e verjaardag. In open antwoorden vertellen de jongeren waarom. Het leek hen fijn om op eigen benen te staan, omdat ze er goed op voorbereid waren door hun hulpverleners. Anderen waren om een andere reden blij dat ze vanaf hun 18e zelf de regie zouden krijgen, namelijk om van de jeugdzorg ‘af te zijn’. Deze jongeren vonden de hulp die ze voor hun 18e kregen niet prettig.

“Dingen werden makkelijker toen ik 18 werd. Ik ben nu degene die ja of nee kan zeggen op iets, niemand anders kan dat meer zeggen. Met sommige dingen wil ik nog wel hulp, maar ik kan nu kiezen.” - Youssra van 20, woonde voor haar 18e in een gezinshuis

Lange periode van onzekerheid geeft stress

Uit huis geplaatst zijn en 18 worden, kan betekenen dat je moet verhuizen. Die mogelijkheid hangt veel jongeren boven het hoofd. Dat kan de aanloop naar hun 18e een onzekere tijd maken. 60% van de jongeren wist een jaar voor hun 18e verjaardag nog niet of ze zouden moeten verhuizen.

Wanneer wist je of je moest verhuizen?

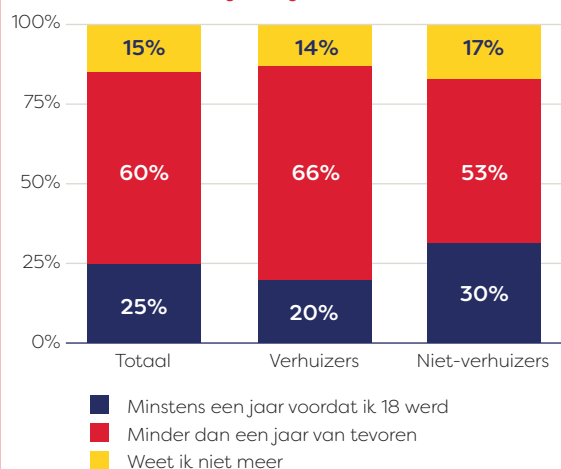

Diagram 4

Als we verder inzoomen op de cijfers, zien we dat 45% van de jongeren minder dan drie maanden van tevoren wist of ze weg moesten. Een kwart van de jongeren (24%) wist een maand, of nog korter, voor diens verjaardag of hij of zij moest verhuizen. Niet weten waar ze aan toe zijn, doet veel met het gemoed van jongeren. Bijna alle jongeren die niet wisten wat er zou gebeuren (92%), hadden vaak of altijd stress. De helft (54%) maakte zich continu zorgen. Twee derde (64%) had aldoor het gevoel er alleen voor te komen staan.

In hun toelichting vertellen jongeren dat ze in deze periode angstig waren of paniekaanvallen hadden. Anderen vertellen dat ze boos waren, of gefrustreerd. Als uiteindelijk bleek dat ze moesten verhuizen, kwam dat nieuws bij sommigen aan als een niet-nagekomen belofte, waardoor ze hun vertrouwen in hulpverleners verloren.

“Heel zwart-wit bekeken is het bij mij stabiel gebleven, omdat ik op dezelfde plek mocht wonen. Maar het is niet stabiel gebleven qua alles erom-

heen. Er waren heel veel gesprekken of ik daar mocht blijven wonen. Je woont wel op dezelfde plek, maar er is niets stabiels aan. En dat maakt het misschien nog wel instabieler dan dat je gewoon moet verhuizen op een gegeven moment.” - Zoë van 20, mocht blijven op haar plek voor begeleid wonen, maar wist dat minder dan een maand van tevoren zeker

“Het maakte me heel angstig. Het benauwde me heel erg, omdat er veel onduidelijkheid was en ik bang was dat ik op straat zou komen te staan. En omdat terug gaan naar m’n gezin voor mij geen mogelijkheid was.” - Danique van 19, mocht op haar 18e blijven in gezinshuis, maar wist dat pas vijf maanden van tevoren

“Ik dacht: als ik aangeef dat het nog niet gaat, dan zal ik toch ook wel kunnen blijven. Ze mogen me toch niet zomaar op straat zetten? In augustus zagen ze toevallig dat ik over een maand 18 zou worden. Toen hoorde ik dat ik een kamer moest gaan regelen. Ik ging een kamer bekijken, de dag erna moest ik mijn spullen inpakken en de volgende dag kwam er een busje en ben ik verhuisd. Ik moest alles ingepakt hebben en klaarstaan, anders hadden ze er geen tijd voor. Drie dagen na mijn verjaardag woonde ik hier, in een zolderkamertje.” - Kim van 23, moest op haar 18e weg bij haar plek bij begeleid wonen

Ruim twee derde (**69%**) van de jongeren wiens hulp doorliep na de 18e verjaardag, zat ook later in onzekerheid over of de hulp zou stoppen of doorgaan. Soms krijgen jongeren toestemming om nog een half jaar, of een jaar, te blijven op hun woonplek. Als ze langer willen blijven, hebben ze daarna te stellen met dezelfde onzekerheid.

Wat zien hun hulpverleners?

Hulpverleners zien ook welk effect die onduidelijkheid kan hebben. Zij beamen dat veel jongeren niet op tijd weten of ze na hun 18e verjaardag nog op hun woonplek kunnen blijven. In open antwoorden vertellen ze dat dit vooral onrust, spanning en frustratie oproept bij jongeren. Als de hulp dan toch stopt, zien ze dat jongeren zich machteloos, in de steek gelaten voelen of dat ze problemen krijgen. Vooral voor jongeren met depressie en/of suïcidaal gedrag kan dit grote gevolgen hebben.

Bewijslast ligt bij de jongere

De last om te bewijzen dat hulp nog nodig is, ligt bij de jongere en diens hulpverlener. Sommige jongeren vertellen daarover in hun antwoorden op onze open vragen. Ze moeten bijvoorbeeld mee naar gesprekken met medewerkers van de gemeente. Sommigen weten wat ze daar wel of juist niet moeten zeggen om verlenging te krijgen. Ze voelen dat ze moeten bewijzen dat ze nog niet klaar zijn om op eigen

Hoe was het voor jou om niet te weten wat er met je jeugdzorg zou gebeuren?

	Altijd	Vaak	Soms	(Bijna) nooit	Weet ik niet
Daardoor was ik onzeker	35%	47%	13%	5%	0%
Daardoor was ik hoopvol over mijn toekomst	2%	7%	27%	62%	2%
Daardoor had ik stress	69%	23%	6%	2%	0%
Daardoor maakte ik me zorgen	54%	36%	9%	1%	0%
Daardoor had ik het gevoel dat ik er alleen voor zou staan	64%	25%	8%	3%	0%
Daardoor had ik vertrouwen in mijn hulpverleners	2%	3%	27%	62%	6%

benen te staan. Dat maakt dat ze moeten focussen op wat er niet goed met hen gaat en welke zorgvragen ze hebben, in plaats van op wat ze wél goed kunnen en waar ze naartoe zouden willen groeien. Dat vinden ze vervelend.

“Ik had heel erg het gevoel dat ik moest bewijzen dat ik nog hulp nodig had. En dat voelde soms ook lastig. Ik snap echt wel dat er een heel stuk achter zit met de gemeente en dat het geld kost en zo, maar als je gewoon thuis woont op je 18e hoef je ook niet iedere maand te bewijzen of je daar nog wel moet wonen. En zo voelde het hier nu wel.” - Chaimae van 20, kon op haar 18e begeleid blijven wonen

Zekerheid geeft rust

Bijna een kwart van de jongeren wist een jaar voor hun 18e verjaardag al of ze moesten verhuizen of niet. Hen vroegen we ook hoe dat was. Zij vonden het (heel) fijn om duidelijkheid te hebben. 44% geeft aan dat ze zich daardoor vaak, of altijd, hoopvol voelden over hun toekomst. Deze jongeren hebben minder vaak stress. Weten wat er op hun 18e zou gebeuren, gaf hen rust, ze voelden zich opgelucht, lichten ze in open antwoorden toe. Dat geldt in ieder geval voor de grootste groep, een kleinere groep onder deze jongeren was niet blij met de duidelijkheid. Ze vonden de woonplek of de hulp die ze na hun 18e zouden krijgen niet fijn.

Vorbereiding op zelfstandigheid

Hoe goed zijn jongeren door hun hulpverleners

Hoe vind je dat hulpverleners jou hebben voorbereid op zelfstandigheid?

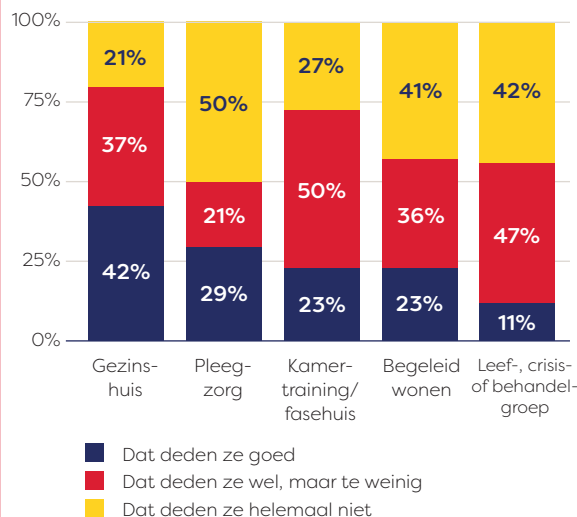

Diagram 5

voorbereid op een zelfstandig leven? Dat verschilt per woonvorm. Jongeren uit gezinshuizen vinden het vaakst dat ze goed zijn voorbereid (42%). Jongeren uit pleeggezinnen zeggen daarentegen het vaakst dat ze helemaal niet voorbereid zijn (50%). We weten niet of ze daarbij hulp misten van hun pleegouders, of van professionals als de pleegzorgbegeleider of voogd. Ook in andere woonvormen vinden jongeren dat ze niet of te weinig zijn klaargestoomd om op eigen benen te staan.

Hoe was het voor jou om te weten wat er met je jeugdzorg zou gebeuren?

	Altijd	Vaak	Soms	(Bijna) nooit	Weet ik niet
Daardoor was ik onzeker	2%	28%	30%	37%	3%
Daardoor was ik hoopvol over mijn toekomst	14%	30%	40%	16%	0%
Daardoor had ik stress	16%	21%	33%	30%	0%
Daardoor maakte ik me zorgen	14%	16%	21%	37%	2%
Daardoor had ik het gevoel dat ik er alleen voor zou staan	16%	14%	28%	42%	0%
Daardoor had ik vertrouwen in mijn hulpverleners	25%	19%	16%	35%	5%

Over de gehele steekproef vindt zo'n één op de vijf jongeren (20%) dat ze door hun hulpverleners goed voorbereid zijn op hun zelfstandigheid. Al met al is 80% dus niet tevreden. Waar misten zij hulp bij? In open antwoorden wordt het vaakst genoemd:

- Financiën
- Het vinden van een nieuwe woonplek
- Jezelf staande houden en je mentale welzijn op orde houden zonder therapie of begeleiding
- Het regelen van nieuwe hulp (therapie of begeleiding)
- Huishouden (koken, schoonmaken, boodschappen doen)
- Dingen aanvragen (denk aan contracten voor gas, water en licht, zorgverzekering, zorgtoeslag, huursubsidie, DigiD, belastingaangifte)

Sommige jongeren vertellen dat ze ook nu nog bang zijn dat er onverwachte dingen op hen afkomen. Ze liepen na hun 18e tegen onverwachte verantwoordelijkheden aan, zodat de angst blijft om onvoorbereid te zijn op wat er nog komt. Ze durven bijvoorbeeld niet de stap te zetten om een appartement te huren, hoewel ze dat wel zouden kunnen, uit angst voor financiële tegenvallers die ze tegen kunnen komen.

18 JAAR: VERANDERT DE HULPVERLENING?

Uit huis geplaatst zijn, betekent dat je afhankelijk bent van de hulp van professionals. De jeugdhulpverlening kan (deels) aflopen als een jongere 18 wordt. Hoe vaak gebeurt dat? En wat betekent dat voor een jongere?

Afscheid nemen van hulpverleners

Soms betekent 18 worden afscheid nemen van hulpverleners. Dat geldt in ieder geval voor (bijna) iedereen met een jeugdbeschermer. Hoewel een enkele jongere toch contact kan houden met diens jeugdbeschermer.

Veranderde de hulpverlening die je kreeg omdat je 18 werd?

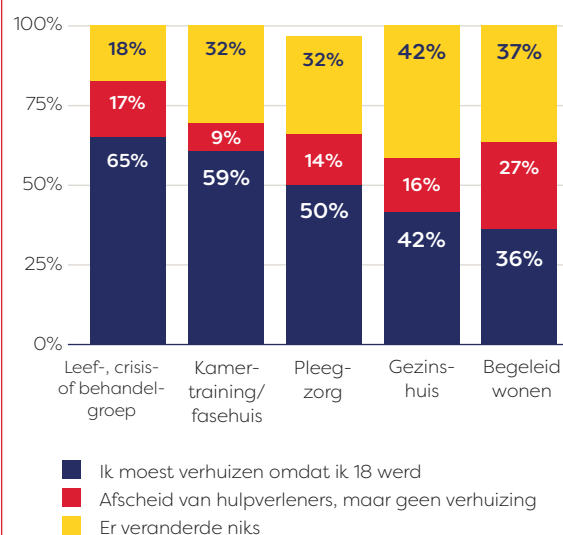
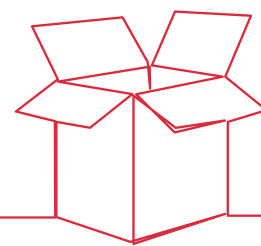

Diagram 6

“Ik vond het jammer dat ik 18 werd, want dan zou m’n jeugdbeschermer uit beeld verdwijnen waar ik al vanaf heel jong contact mee had. Maar zij heeft me toen gegarandeerd: ‘We blijven contact houden.’ Ze had m’n zusje nog wel onder haar hoede. Als ik haar bel, staat ze altijd voor me klaar. Ze heeft bijvoorbeeld bij het overlijden van mijn moeder in april op een zondag geholpen met het gesprek met de uitvaartondernemer.” - Isa van 24, kon op haar 18e blijven wonen in haar begeleid-wonenproject

Andere jongeren moeten vanwege hun leeftijd afscheid nemen van een behandelaar, of van een systeemtherapeut die hem of haar helpt in het contact met zijn of haar ouders. Als een 18e verjaardag gepaard gaat met een verhuizing, betekent dat sowieso afscheid nemen van hulpverleners (denk aan pleegzorgbegeleider, gezinshuisouder of jeugdzorgwerker op een groep).

¹⁵ Niet alle percentages tellen hier op tot 100%. Dat komt door het afronden en doordat het bij een enkele jongere niet eenduidig uit de vragenlijst op te maken was wat er in de hulpverlening veranderde na diens 18e verjaardag en wat niet. Die gegevens hebben we dan ook niet meegeteld.

Verhuizen

Van alle woonvormen moeten jongeren die op hun 17e op een groep wonen het vaakst verhuizen als ze 18 worden (**65%**)¹⁶ Jongeren in een pleeggezin of gezinshuis hoeven minder vaak weg (daar moet respectievelijk **50%** en **42%** verhuizen). Jongeren die op hun 17e al begeleid wonen, hoeven het minst vaak weg te gaan. Van hen hoeft 'maar' ongeveer een derde (**36%**) te verhuizen.

Waar komen jongeren dan terecht? Een deel van hen blijft in de zorg en gaat bijvoorbeeld naar een kamertrainingscentrum of krijgt een plek bij begeleid of beschermd wonen. Zo'n 19% gaat zelfstandig wonen (bijvoorbeeld op kamers) en 17% gaat terug naar zijn of haar ouder(s).

Die nieuwe woonsituaties zijn heel verschillend, maar het grootste deel van de jongeren vertelt in hun toelichtingen eenduidig over de effecten van hun verhuizing. Ze zeggen dat het (mentaal) slechter met hen ging. Jongeren vertellen dat psychische klachten begonnen of toenamen (zoals een depressie

of eetstoornis) door de verhuizing en door de discontinuïteit van zorg. Ze vertellen bijvoorbeeld dat ze terugvielen in oude patronen nadat de hulp die ze kregen veranderde. Jongeren voelen stress, vertellen dat ze zich aan hun lot overgelaten voelden en het gevoel hadden er alleen voor te staan.

"Ik had al last van angststoornissen, dat is nu intenser. Ik heb angst voor alles. Ik besef dat alles zo kan veranderen. Dat alles instabiel is. Alles is mijn verantwoordelijkheid, ik heb geen hulp. Dat geeft je een soort angst, een druk. Soort van, je bent nooit genoeg. En het is toch ook wel eenzaam. Je wordt uit jeugdzorg gegoooid, maar de jeugdzorg was jouw hele wereld. Dan kom je in de gewone maatschappij terecht... ik dacht dat het leuk zou zijn, opnieuw beginnen. Maar het was heel zwaar. Ik hoor weleens 'mijn moeder of mijn vader helpt mij', maar ik heb dat niet... het is just me." - Nick van 23, moest op zijn 18e weg bij zijn groep

Waar kwam je op je 18e te wonen?

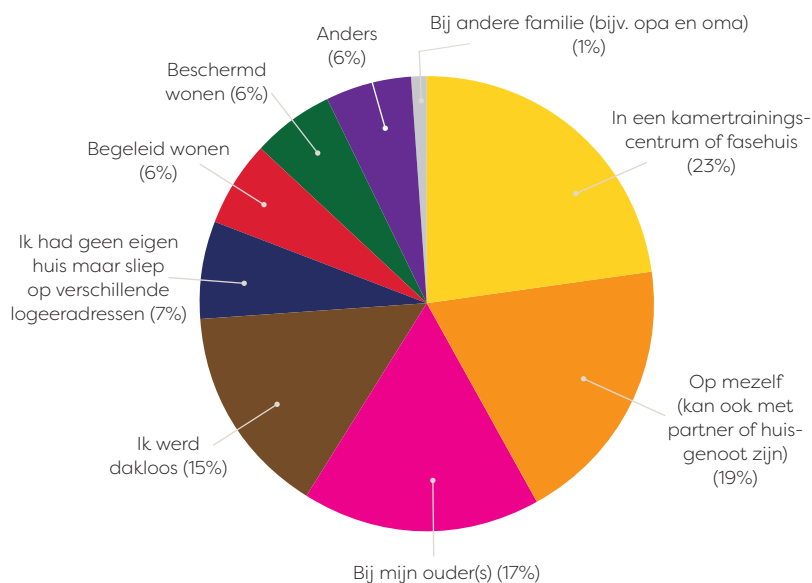

Diagram 7

¹⁶ We bedoelen hiermee alleen open groepen. Gesloten groepen/JeugdzorgPlus hebben we hier niet in meegeteld

“Ik voelde me ontzettend alleen en aan mijn lot overgelaten. Mijn problemen waren niet opeens weg met mijn 18de verjaardag. Mijn ‘thuis’ en begeleiding wel.” - Amber van 24, moest op haar 18e weg uit haar pleeggezin

Voor sommige jongeren was de stap naar zelfstandigheid, die ze maakten door hun verhuizing, te groot. Zelfstandig wonen deed een groot beroep op hen, onder andere financieel. Ook daarover vertellen ze in antwoorden op open vragen. Zelf huur moeten betalen betekende hard aan het werk in een (bij)baan. Dat moesten jongeren vaak combineren met het volgen van een opleiding, het verwerken van ingrijpende jeugdervaringen en therapie. Ondanks dat jongeren hard gingen werken, maakten ze ook periodes van armoede mee.

“Ik had per maand € 50-70 om boodschappen van te doen. Ik leefde op pakjes noedels en water. Toen vond ik werk, ik werkte heel hard, had twee banen en ik ging naar school. Op een gegeven moment zat ik bijna tegen een burn-out aan. Maar met het geld dat ik verdiende, kon ik een inhaalslag maken, ik heb veel dingen gehaald die nodig waren, zoals een bed. Ik heb maandenlang op een matras gelegen. (...) Ik kreeg ook geen geld van mijn ouders, het was niet van: ‘Oh hier heb je € 10, dan kun je toch nog even normaal eten halen.’ Zo was het niet.” - Kim van 23 jaar, moest op haar 18e weg bij begeleid wonen

Een kleine groep (minder dan 10% van de jongeren die moesten verhuizen) vertelt in open antwoorden dat ze het juist prettig vonden om te vertrekken en een nieuwe start te maken. Ze vertellen dat de zelfstandigheid hen juist vrijheid gaf. Het heeft hen wat gebracht. Sommigen vonden het spannend om meer alleen te moeten doen, maar merkten dat het hen ook kracht gaf.

“Sinds ik hier echt zelfstandig woon, voel ik me wel echt anders. Ik ben gegroeid. In het beschermd-wonenproject voelde ik me soms echt een klein meisje, ik voelde mezelf klein worden. De zelf-

standigheid die ik nu heb, had ik echt nodig. Daar ben ik echt van gegroeid.” - Yasmina van 24, ging rond haar 18e weg van haar plek in beschermd wonen

Dak- of thuisloos worden

Dat een verhuizing na je 18e grote impact heeft, zien we in extreme vorm bij jongeren die geen plek hebben waar ze terechtkunnen. Van de 99 jongeren uit dit onderzoek die moesten verhuizen omdat ze 18 werden, raakten er 22 dak- of thuisloos. Ze sliepen in een crisisopvang, bij kennissen, bij vrienden op de bank of op straat. Voor deze jongeren was 18 worden desastreus. Geen vast adres hebben, maakt het heel erg moeilijk om te werken, studeren of stabiliteit te vinden. Eén jongere benoemt uit zichzelf dat ze zag dat leeftijdsgenoten uit haar kamertrainingscentrum weer in het 'loverboycircuit' terechtkwamen na hun 18e. Eerder onderzoek maakte duidelijk dat jongeren zonder onderdak extra kwetsbaar zijn voor uitbuiting.¹⁷

Jongeren die dak- of thuisloos werden op hun 18e, kwamen uit allerlei woonvormen. Ze woonden op leef-, crisis- of behandelgroepen, maar ook in kamertrainingscentra, gesloten jeugdzorg, pleeggezinnen en gezinshuizen, of woonden begeleid. Drie van de 22 jongeren zijn nu nog steeds dak- of thuisloos.

“Ik ben drie jaar dakloos geweest, vanaf mijn 18e tot mijn 21ste. Sinds kort samenwonend met mijn partner. De voorafgaande jaren waren een hel. Geen vaste woonplek, dus geen regelmaat, geen structuur en dit was lastig te combineren met werk en school.” - Manon van 21, moest op haar 18e weg bij haar groep

Ook hulpverleners maken mee dat de jongeren met wie ze werkten dak- of thuisloos raken. Maar liefst 53% van de hulpverleners in dit onderzoek kent jongeren die na hun 18e geen vast woonadres hadden. Ze vinden het erg naar dat zij dat niet hebben

¹⁷ Discretie te allen tijde' - Een onderzoek naar jongensslachtoffers binnen de prostitutie in Nederland (Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel, 2021) en Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting (Centrum tegen kinderhandel en mensenhandel, Expertisecentrum mensenhandel & (jeugd)prostitutie en Lumens, 2021)

kunnen voorkomen. Het maakt hen vooral verdrietig en boos. Maar ook maken ze zich grote zorgen over deze groep.

“Ik vind dat heel triest, het raakt me dat zij hun stabiliteit volledig kwijt zijn, zichzelf verliezen en in oude patronen terugvallen.” - Gezinshuisouder

Mogen blijven op je woonplek

Of een jongere na zijn of haar 18e op diens woonplek kan blijven, hangt af van het type zorg dat geboden wordt op die plek. Vooral jongeren die begeleid wonen, kunnen daar vaak blijven (63%). 58% van de jongeren in een gezinshuis blijft daar wonen na diens 18e, in pleeggezinnen is dat 46% en in kamertrainingscentra en plekken die daarop lijken 41%. Op groepen gaat het om 36%.

Jongeren die ook op hun 18e ‘gewoon’ mogen blijven op de plek waar ze wonen, zijn daar voor het overgrote deel blij mee, vertellen ze in open antwoorden. Ze vinden dat (heel) fijn. Het doet hen goed, het zorgt er bijvoorbeeld voor dat ze kunnen studeren, werken en sparen, zonder de zorgen en financiële lasten van op zichzelf wonen.

“Dat ik mocht blijven, was veel beter voor mij, het was duidelijk dat ik niet hoefde te verhuizen. Het was een grote opluchting, ik voelde me geaccepteerd en niet gefaald.” - Mike van 19 die op zijn 18e in zijn kamertrainingscentrum mocht blijven

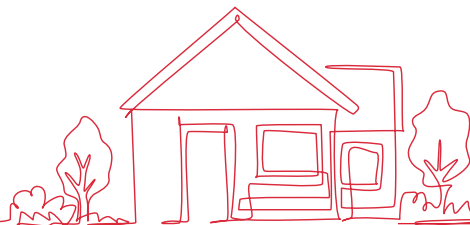
“In het begin was ik angstig, maar na een tijdje realiseerde ik me dat ik hier echt welkom was en mocht blijven en geaccepteerd werd zoals ik ben en dat was echt heel erg fijn!” - Kris van 18, ging op diens 17e beschermd wonen en kon daar blijven

Een kleine groep vond het vervelend om niet te verhuizen, omdat ze de woonplek, of de zorg die ze daar kregen, bij voorbaat al niet goed vonden.

HOE ZIEN JONGEREN HUN EIGEN TOEKOMST?

Aan het einde van elk van de twintig interviews vroegen we jongeren hoe ze hun toekomst zien. Hun toekomstbeelden zijn in twee groepen te verdelen. Een deel van de jongeren kijkt hoopvol en positief naar de toekomst. Zij zijn bezig met het afronden van een opleiding of hebben vanwege een (bij)baan een stabiel inkomen. Velen hebben de wens om op

zichzelf te gaan wonen en zien een leven voor zich waarin ze samenwonen, trouwen en (opnieuw) kinderen krijgen.

“De toekomst ziet er goed uit: een huis voor mezelf, met mijn gezin in de toekomst. Lekker werken. Gewoon huisje-boompje-beestje natuurlijk.” - Wopkje van 19, kon op haar 18e blijven in haar netwerkpleeggezin

Anderen zijn bang voor de toekomst. Zij hebben in hun jeugd al heel veel meegemaakt en vinden het lastig dat een plek te geven. Sommigen leven van dag tot dag, zijn meer bezig met overleven of hadden eigenlijk niet verwacht dat ze er nu nog zouden zijn. Zij hebben nog geen beeld bij hun toekomst.

“Ik denk hier liever niet over na. Vroeger wel, ik wilde trouwen en kindjes en zo. Maar nu hoeft dat allemaal niet meer. Ik leef nu eigenlijk meer met de dag. En als ik echt verder wil kijken: met de week. En liever niet verder ook. Dan krijg ik ook stress en alles. De meeste dingen gaan toch anders dan je hebt gepland. Als iemand me vraagt hoe ik mezelf zie over vijf jaar, zou ik dat echt niet weten, zolang ik niet eens weet hoe volgende week eruitziet. Er komt niets van waar.” - Aya van 18, bleef wonen in haar kamertrainingscentrum

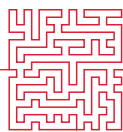
DE ERVARING VAN HULPVERLENERS

Bij al deze jongeren waren hulpverleners betrokken die eraan werkten om hen op weg te helpen naar volwassenheid. Hoe werkt dat in de praktijk en hoe is dat voor een hulpverlener? Net als de jongeren zijn de meeste hulpverleners van mening dat uit huis geplaatste jongeren op hun 18e verjaardag nog niet klaar zijn om op eigen benen te staan. Daarom kan de hulp verlengd worden. Toch vindt **91%** van de hulpverleners het aanvragen van verlengde jeugdzorg in de praktijk (veel) moeilijker dan het lijkt. Ze merken dat gemeenten verschillend omgaan met het verlengen van jeugdzorg.

Het aanvraagproces

Gemeenten zijn financieel verantwoordelijk en bepalen of een jongere verlengde jeugdzorg krijgt. Hulpverleners doen bij de gemeente een aanvraag. Daarbij zijn verschillende hulpverleners betrokken, zoals de voogd, gezinsvoogd of wijkteammedewerker. 54% van de hulpverleners die onze vragenlijst invulden heeft weleens verlengde jeugdhulp aangevraagd, 32% heeft dat niet zelf gedaan, maar het wel van dichtbij gezien.

Hulpverleners vinden het aanvragen van verlengde jeugdzorg vaak een ingewikkeld proces. Het vraagt tijd en het kost veel moeite om medewerkers van gemeenten te overtuigen dat het nodig is dat zorg doorloopt. Ze zijn lang bezig met invullen van enorm veel papierwerk. Hulpverleners moeten afstemmen met collega's en de jongere zelf. Daarbij heerst er tussen gemeenten onderling vaak onduidelijkheid over wie financieel verantwoordelijk is voor de jongere wanneer hij of zij na de 18e verjaardag ergens anders gaat wonen.¹⁸

“Door de verlenging zo ingewikkeld te maken, worden jongeren soms extra overgeplaatst, komt er ineens veel verantwoordelijkheid bij jongeren of ouders te liggen of moeten ze uit noodzaak naar een instantie die niet optimaal is, puur omdat er een leeftijdsgrens is bereikt. Voor zowel jongeren als ouders is 18 worden vaak extra ingewikkeld, doordat er op dat moment ook veel andere praktische zaken (bijv. verzekeringen etc.) geregeld moeten worden.” - Gedragskundige/therapeut

“Het proces van aanvragen is ingewikkeld. Gemeenten wijzen naar elkaar. Ze willen geen verantwoordelijkheid nemen, lijkt het, het gaat om geld. Gemeenten willen zo snel mogelijk van die verlengde jeugdzorg af, lijkt het. Sommige jongeren, zeker met een beperking, hebben langer nodig voordat hun toekomstperspectief duidelijk

is. De antwoorden die de gemeente wil, zijn er dan nog niet.” - Jeugdbeschermer/voogd

Als aanvragen voor verlenging worden goedgekeurd, is dat vaak voor een half jaar of een jaar. Daarna moet de hulpverlener eventueel opnieuw een aanvraag doen. Dat is belastend voor zowel de hulpverlener, die weer heel veel tijd kwijt is met het aanvragen, als voor de jongere, die opnieuw in onzekerheid zit.

“Sommige medewerkers binnen gemeenten weten precies wat te doen, dat zijn vaak oud-collega's vanuit het werkveld... Anderen snappen het echt niet en zijn vooral financieel gericht.” - Pleegzorgbegeleider

87% van de hulpverleners maakt mee dat hun contactpersonen bij gemeenten niet op de hoogte zijn van welke stappen er gezet moeten worden om de verlengde jeugdzorg voor elkaar te krijgen. Ze zijn bijvoorbeeld niet bekend met de mogelijkheden en verschillende wetgeving. Deze onwetendheid blokkeert veel.

Afwijzingen

Van de hulpverleners die aanvragen doen voor verlengde jeugdzorg, heeft de helft (50%) nooit meegemaakt dat zo'n aanvraag werd afgewezen. De andere helft heeft dat wél meegemaakt. Hier noemen zij verschillende redenen voor:

- Procedurele redenen:
 - Gemeenten hanteren een harde grens, 18 = 18.
 - De zorg voor de jongere na de 18e verjaardag kan anders worden gefinancierd, bijvoorbeeld met de Wet maatschappelijk ondersteuning (vaak goedkoper dan verlengde jeugdhulp), of de Wet langdurige zorg.
 - Geldgebrek, verlengde jeugdhulp is te duur.
- Inhoudelijke redenen:
 - Er is niet genoeg onderbouwd waarom het nodig is om jeugdzorg te verlengen. Gemeenten zijn daardoor niet overtuigd van de noodzaak.

¹⁸ Sinds januari 2022 geldt er een woonplaatsbeginsel voor de bekostiging van de jeugdzorg: de gemeente waarin de jongere woonde voor zijn uithuisplaatsing, betaalt. Dat gold in 2022 nog niet voor de zorg aan 18-plussers

- Gemeenten beoordelen een gebrek aan motivatie bij de jongere zelf.

Een afwijzing van de aanvraag is erg frustrerend voor hulpverleners. Jongeren moeten hun woonplek verlaten en komen daarna vaak niet op de juiste plek terecht. Gemiddeld denken hulpverleners dat zo'n 55% van de jongeren die bij hen uitstromen op een passende woonplek terecht komt.

“Jongeren vallen in een gat. Er is te weinig passende hulp georganiseerd rondom deze jongeren, waardoor ze afglijden in opleiding/school/werk, drugs-gebruik, niet voldoende voor zichzelf kunnen zorgen en zichzelf verwaarlozen, zich begeven in onveilige situaties waarin er misbruik van hen wordt gemaakt. In de volwassenenzorg wordt erop gerekend dat ze zelf hulp zoeken en vragen, maar dat kunnen ze (nog) niet, waardoor ze geen hulp vragen.”

- Gedragskundige/therapeut

“Het belang van het kind werd volledig genegeerd. Eerst was er onduidelijkheid over de financieel verantwoordelijke gemeente, omdat beide gemeenten naar elkaar wezen. Daarna werd bekend welke gemeente het ging oppakken en werd de aanvraag afgewezen, omdat het perspectief onvoldoende was onderzocht. De jeugdige werd op straat gezet, waardoor moeder haar als laatste redmiddel weer in huis heeft genomen. Dit was voor zowel de jeugdige, moeder als de brusjes onwenselijk.”

- Jeugdbeschermer/voogd

Er zijn meerdere hulpverleners (15%) die zagen dat gemeenten (tijdelijk) alle aanvragen voor verlengde jeugdhulp afwijzen. In open antwoorden vertellen hulpverleners dat deze gemeenten jongeren meteen doorverwijzen naar de Wmo of Wlz. Of dat jongeren een afwijzing krijgen, omdat gemeenten het geld niet hebben om de verlengde jeugdzorg te betalen. Het ‘jeugdzorgpotje’ is op.

“Omdat je het gevoel hebt te vechten tegen het systeem en het resultaat vaak niet is wat we zouden willen, maar wat er op dat moment beschikbaar is (als dat er al is).”

- Gedragskundige/therapeut

Het regelen van verlengde jeugdhulp heeft een negatief effect op het werkplezier van de meeste hulpverleners (65%). Ze zijn vaak enorm veel tijd en

energie kwijt aan het aanvragen van de verlengde jeugdzorg, terwijl het soms niks oplevert. Zij willen de jongeren graag op de best mogelijk manier helpen. Als dit dan niet lukt, is dit erg frustrerend en voelen hulpverleners zich machteloos en niet serieus genomen.

Verschillen tussen gemeenten

Hulpverleners die aanvragen voor verlengde jeugdzorg doen, doen dat gemiddeld bij **drie gemeenten**. Een enkeling heeft zelfs bij tien gemeenten aanvragen gedaan. Het overgrote deel (**91%**) merkt dat gemeenten verschillen in hoe ze omgaan met verlengde jeugdzorg. De ene gemeente vindt verlenging een logische stap, bij de ander moet je uitgebreid onderbouwen waarom verlengde jeugdzorg noodzakelijk is.

“Het aanvragen is moeizaam. Iedere gemeente heeft een eigen beleid en bepaalt zelf met welke samenwerkende zorgpartijen ze de zorg voor 18-plussers regelen. Daar moet de betreffende jongeren maar net in passen. Past hij of zij er niet in, dan kan hulpverlening stagneren.”

- Ambulant begeleider

Gemeenten verschillen bijvoorbeeld in hoe uitvoerig de aangeleverde informatie moet zijn. De ene gemeente vraagt een uitgebreid dossier van de jongere, de andere heeft genoeg aan de hulpvraag en doelen van de jongere en gaat uit van de expertise van de hulpverlener. Het kan dus zijn dat een jeugdhulpverlener die op een leefgroep werkt voor de ene jongere verlenging kan regelen, maar voor de andere niet, omdat die uit een andere gemeente komt.

WAT MOET ER ANDERS?

Jongeren en hulpverleners vinden dat de zorg aan 18-plussers beter kan en hebben daar ideeën voor. De meeste hulpverleners vinden dat het besluit of de zorg wordt verlengd nu **te veel bij de gemeente** ligt. Ambtenaren moeten beter op de hoogte zijn van verschillen in wet- en regelgeving en de mogelijkheden.

Jongeren zelf willen **beter voorbereid** worden op en geholpen worden bij hun zelfstandigheid. Ze hadden beter willen weten wat ze konden verwachten van het 18 worden. Veel van hen opperen **check-ups**: het was fijn geweest als een bekende hulpverlener nog om de zoveel weken kwam praten en kijken hoe het met een jongere gaat. Dan hadden ze niet zo het gevoel dat ze er helemaal alleen voor stonden. Daarnaast misten ze in de zorg de aandacht voor hen als persoon, hulpverleners keken niet genoeg naar wat de jongere nodig had of lieten daar te weinig betrokkenheid bij zien.

“Nazorg is het halve werk. Hulp is zo belangrijk, vooral als je zelf niemand hebt, alleen hulpverleners.” - Tim van 23, moest op zijn 18e weg uit zijn kamertrainingscentrum

“Het lijkt mij handig als er een soort overgang komt, niemand staat op een dag op en is opeens volwassen.” - Soraya van 21, moest op haar 18e weg bij haar groep

Een andere grote groep jongeren denkt aan meer en wil überhaupt dat de zorg doorloopt **tot de jongere er klaar voor is om op eigen benen te staan**, of wil de grens in ieder geval verleggen naar 21 jaar. Hulpverleners zijn het daarmee eens: ze vinden dat de behoefte van de jongere altijd voorop moet staan. Jeugdzorg zou standaard tot 23 jaar moeten doorlopen, zodat je de zorg makkelijk en zonder enorm veel papierwerk kan continueren. Het is belangrijk om te kijken naar de **ontwikkelleeftijd** van de jongeren, in plaats van hun kalenderleeftijd.

“Ik vind niet dat het zo’n enorm onderscheid is of zou moeten zijn, er is op je 17e niet veel anders nodig dan op je 18e, dat is een geleidelijke verandering.” - Jayden van 18, kon op zijn 18e blijven wonen in zijn kamertrainingscentrum

“Het moet gaan over wanneer jij er klaar voor bent en niet over wanneer je 18 wordt.” - Kira van 20, moest op haar 18e weg uit haar kamertrainingscentrum

4. CONCLUSIE

Uit huis geplaatste jongeren beginnen hun volwassen leven met onzekerheid, frustratie en stress. Jongeren die tot vlak voor hun 18e jeugdhulp met verblijf krijgen, kunnen er niet op rekenen dat de zorg, waarvan ze afhankelijk zijn, doorloopt als ze meerderjarig zijn. De stress die dat teweeg brengt, zorgt voor psychische problemen. Jongeren voor wie de hulp vroeg wegvalt, hebben het gevoel er alleen voor te staan. Ze vinden dat ze niet goed voorbereid zijn op zelfstandigheid.

Gelukkig gaat het soms ook goed: er zijn ook jongeren die op een fijne plek wonen, en daar ook na hun 18e mogen blijven. Of een stap naar zelfstandigheid zetten als ze daaraan toezijn en zich daar vrij en krachtig bij voelen.

Waarom lukt het niet altijd? Hulpverleners krijgen het soms moeilijk voor elkaar om de zorg die jongeren krijgen te verlengen. Ze merken dat gemeenten de zorg aan 18-plussers verschillend regelen. Volgens hen proberen gemeenten soms geld te besparen door jeugdhulp niet te verlengen. Een woonplaats is daarmee bepalend voor de mogelijkheden die een jongere krijgt. Dat betekent kansenongelijkheid.

Jongeren én hulpverleners zien dan ook een noodzaak om jeugdzorg standaard door te laten lopen tot de jongere er zelf klaar mee is. Of op zijn minst tot diens 21ste of 23ste. Jongeren verdienen een betere voorbereiding op een zelfstandig leven, zodat ook zij uiteindelijk hun plek vinden in de maatschappij.

BIJLAGE 1 vragenlijst jongeren

Wat fijn dat je deze vragenlijst wil invullen!

We zijn op zoek naar jou als je:

- ☐ tussen de **18 en 24 jaar** oud bent en
- ☐ op je 17e **uithuisgeplaatst** was en op een groep woonde, in een pleeggezin in een gezinshuis of iets soortgelijks

Het maakt niet uit of je nu ook nog (jeugd)hulp krijgt. Hoe dan ook willen heel graag weten hoe jij het 18 worden in de jeugdhulp hebt beleefd.

1. Hoe oud ben je?

_____ jaar

2. Ik ben een:

- ☐ Meisje
- ☐ Jongen
- ☐ Non-binair
- ☐ Anders, namelijk: _____
- ☐ Wil ik niet zeggen

3. Onze vragen gaan over hoe het nu met je gaat, maar ook over hoe het met je ging op je 17e en 18e.

Waar woonde je op je 17e?

Als je op verschillende plekken hebt gewoond, denk dan aan de laatste plek voordat je 18 werd.

- ☐ Bij mijn ouder(s) **(einde vragenlijst)**
- ☐ Bij andere familie (bijvoorbeeld opa en oma)
- ☐ In een pleeggezin
- ☐ In een gezinshuis
- ☐ Op een groep (leefgroep, crisisgroep, behandelgroep)
- ☐ In de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus)
- ☐ In een kamertrainingscentrum of fasehuis
- ☐ Begeleid wonen
- ☐ Anders, namelijk: _____

4. In welke provincie was dat?

Als je op verschillende plekken hebt gewoond, denk dan aan de laatste plek voordat je 18 werd.

☐ Drenthe	☐ Noord-Brabant
☐ Flevoland	☐ Noord-Holland
☐ Friesland	☐ Overijssel
☐ Gelderland	☐ Utrecht
☐ Groningen	☐ Zeeland
☐ Limburg	☐ Zuid-Holland

5. Wat kreeg je op je 17e voor jeugdhulp?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Ik ging naar therapie
- ☐ Ik had behandeling of observatie op de groep
- ☐ Ik had een voogd/jeugdbeschermer
- ☐ Ik kreeg begeleiding vanuit het wijkteam van de gemeente
- ☐ Mijn ouders kregen opvoedondersteuning
- ☐ Ik had een jeugdreclasseerder
- ☐ Ik weet het niet precies
- ☐ Ik kreeg verder geen jeugdhulp
- ☐ Anders, namelijk: _____

6. Hoe woon je nu?

- ☐ Zelfstandig (kan ook met partner of huisgenoot zijn)
- ☐ Bij mijn ouder(s)
- ☐ Bij andere familie (bijvoorbeeld opa en oma)
- ☐ In een pleeggezin
- ☐ In een gezinshuis
- ☐ Op een groep (leefgroep, crisisgroep, behandelgroep)
- ☐ In de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus)
- ☐ In een kamertrainingscentrum of fasehuis
- ☐ Begeleid of beschermd wonen
- ☐ Anders, namelijk: _____

7. Kon je op je 18e zonder jeugdhulp op eigen benen staan?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, daar was ik nog niet klaar voor
- ☐ Weet ik niet

9. Veranderde de hulpverlening die je kreeg omdat je 18 werd?

Kreeg je bijvoorbeeld andere hulpverleners, of moest je verhuizen?

- ☐ Ja. Ik moest verhuizen omdat ik 18 werd.
- ☐ Ja. Ik moest afscheid nemen van mijn hulpverleners maar hoefde niet te verhuizen. **(door naar 11)**
- ☐ Nee, er veranderde niks toen ik 18 werd. Ik hoefde niet te verhuizen en had nog steeds dezelfde hulpverleners. **(door naar 13)**

8. Wat was jouw situatie op je 18e?

Vink alles aan wat het geval was op die leeftijd

- ☐ Ik was klaar om zelfstandig te wonen
- ☐ Ik had voldoende steun van mensen om me heen
- ☐ Ik ging naar school of werk, of had daar plannen voor
- ☐ Ik had een stabiel inkomen
- ☐ Het ging mentaal en lichamelijk goed met mij
- ☐ Niks van bovenstaande

10. Waar kwam je toen te wonen?

- ☐ Bij mijn ouder(s)
- ☐ Bij andere familie (bijvoorbeeld opa en oma)
- ☐ In een kamertrainingscentrum of fasehuis
- ☐ Ik ging beschermd/begeleid wonen
- ☐ Op mezelf (mag ook met huisgenoten of met partner zijn)
- ☐ Ik werd dakloos
- ☐ Ik had geen eigen huis maar sliep op verschillende logeeraadressen
- ☐ Anders, namelijk: _____

11. Wat deden die veranderingen met jou?

12. Veranderde er nog iets anders?

13. Hoe was dat voor jou?

Voor wie moest verhuizen:

14. Wanneer wist je dat je op je 18e moest verhuizen?

- ☐ Dat wist ik minstens een jaar voordat ik 18 werd **(door naar 18)**
- ☐ Dat wist ik minder dan een jaar van tevoren **(door naar 16)**
- ☐ Weet ik niet meer **(door naar 33)**

Voor wie niet hoefde te verhuizen:

15. Wanneer wist je dat je op je 18e niet hoefde te verhuizen?

- ☐ Dat wist ik minstens een jaar voordat ik 18 werd **(door naar 18)**
- ☐ Dat wist ik minder dan een jaar van tevoren **(door naar 16)**
- ☐ Weet ik niet meer **(door naar 33)**

16. Hoeveel maanden voor je 18e verjaardag wist je dat?

_____ maanden

17. Wat deed het met je om dat nog niet te weten?

18. Hoe was dat voor jou?

Voor iedereen die niet een jaar van tevoren wist of hij of zij verhuizen (verhuisd of niet):

Hoe was het voor jou om niet te weten wat er met je jeugdzorg zou gebeuren?

- 19. Daardoor was ik onzeker** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 20. Daardoor was ik hoopvol over mijn toekomst** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 21. Daardoor had ik stress** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 22. Daardoor maakte ik me zorgen** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 23. Daardoor had ik het gevoel dat ik er alleen voor zou staan** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 24. Daardoor had ik vertrouwen in mijn hulpverleners** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 25. Ik voelde daardoor iets anders:** _____

Voor wie een jaar van tevoren wist of hij of zij zou verhuizen (verhuisd of niet):

Hoe was het voor jou om te weten wat er met je jeugdzorg zou gebeuren?

- 26. Daardoor was ik onzeker** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 27. Daardoor was ik hoopvol over mijn toekomst** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 28. Daardoor had ik stress** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 29. Daardoor maakte ik me zorgen** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 30. Daardoor had ik het gevoel dat ik er alleen voor zou staan** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 31. Daardoor had ik vertrouwen in mijn hulpverleners** (altijd/vaak/soms/(bijna) nooit/weet ik niet)
- 32. Ik voelde daardoor iets anders:** _____

Voor iedereen:

33. Heb je na je 18e verjaardag nog onzekerheid gehad of je hulp zou stoppen?

Of je bijvoorbeeld moest verhuizen, of je begeleiding door zou lopen.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

34. Hoe vind je dat hulpverleners jou hebben voorbereid op zelfstandigheid?

- ☐ Dat deden ze goed **(door naar 36)**
- ☐ Dat deden ze wel, maar te weinig
- ☐ Dat deden ze helemaal niet

35. Waar miste je hulp bij?

36. Krijg je nog steeds jeugdhulp?

- ☐ Ja **(door naar 39)**
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet **(door naar 39)**

37. Het moment dat ik geen hulp meer kreeg was voor mij...

- ☐ Te vroeg
- ☐ Precies op het goede moment
- ☐ Te laat

38. Wil je daar iets over vertellen?

39. Keek je er tegenop om 18 te worden?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

40. Wil je daar iets over vertellen?

41. Als het aan jou zou liggen, wat zou je dan veranderen aan de jeugdhulp na je 18e?
En wat moet er juist zo blijven?

42. Wil je nog iets anders vertellen over dit onderwerp? Dit is je kans:

Dank je wel voor al je antwoorden! Klik hieronder om ze te verzenden.

43. Sta je open voor een interview? We praten graag met een paar jongeren verder over volwassen worden in de jeugdhulp. Lijkt je dat wat? Ook dan kan je anoniem blijven.

☐ Ja

☐ Nee, zo is het goed **(einde vragenlijst)**

44. Fijn! Vul hier je gegevens in:

Voornaam: _____

Achternaam: _____

Telefoonnummer: _____

Wat is je e-mailadres? _____

BIJLAGE 2 vragenlijst hulpverleners

Wat fijn dat je deze vragenlijst voor Het Vergeten Kind wil invullen! Allereerst, dit is helemaal **anoniem**. We vragen niet naar je naam, de naam van je organisatie of van gemeenten waarmee je werkt.

Dit onderzoek gaat over de ervaringen van hulpverleners met jongeren in de overgang van jeugd naar volwassenheid (**18-/18+**).

Dit onderzoek is voor jou als:

- je als hulpverlener (in ieder geval soms) werkt met **uithuisgeplaatste jongeren**,
- die in de overgang zitten van jeugd naar volwassenheid (tussen 16 en 21 jaar).

Hoe verloopt de overgang naar volwassenheid en hoe regel je dat goed? Daar zijn we benieuwd naar! Invullen duurt ongeveer 10-15 minuten.

1. We beginnen met een paar achtergrondvragen over jou en je werk. Wat voor werk doe je?

Ik ben ...

Kies de categorie die het beste bij past

- ☐ Jeugdbeschermer/voogd
- ☐ Wijkteammedewerker
- ☐ Jeugdzorgwerker op een behandel-, woongroep, ktc of fasehuis
- ☐ Jeugdzorgwerker in de JeugdzorgPlus
- ☐ Pleegzorgbegeleider
- ☐ Gedragskundige of therapeut
- ☐ Gezinshuisouder
- ☐ Activiteitenbegeleider
- ☐ Ambulant begeleider
- ☐ Anders, namelijk: _____

2. Hoe oud waren de jongeren met wie jij de afgelopen twee jaar hebt gewerkt?

- ☐ Ik werk alleen met kinderen onder de 18 jaar
- ☐ Zowel 18- als 18+
- ☐ Ik werk alleen met jongeren boven de 18 jaar **(einde vragenlijst)**

3. Waar wonen de uithuisgeplaatste jongeren met wie jij werkt?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ In een pleeggezin
- ☐ In een gezinshuis
- ☐ Op een groep (leefgroep, crisisgroep, behandelgroep, etc.)
- ☐ In de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus)
- ☐ In een kamertrainingscentrum of fasehuis
- ☐ Anders, namelijk: _____

4. In welke provincie(s) werk je?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Drenthe
- ☐ Flevoland
- ☐ Friesland
- ☐ Gelderland
- ☐ Groningen
- ☐ Limburg
- ☐ Noord-Brabant
- ☐ Noord-Holland
- ☐ Overijssel
- ☐ Utrecht
- ☐ Zeeland
- ☐ Zuid-Holland

5. Vraag jij weleens verlengde jeugdzorg aan voor jongeren?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, niet zelf, maar ik ken de trajecten van dichtbij
- ☐ Nee, ik weet daar ook niet veel van **(door naar 23)**

6. Hoe vind je het proces van verlengde jeugdzorg aanvragen?

7. Heb je meegemaakt dat een gemeente de aanvraag voor verlengde jeugdhulp afwijst?

- ☐ Ja **(door naar 8 en 9)**
- ☐ Nee **(door naar 10)**

8. Waarom werd de aanvraag afgewezen?

9. Wat vond je daarvan?

Vraag 10 t/m 17 alleen als hulpverleners zelf aanvragen hebben gedaan.

10. Bij hoeveel verschillende gemeentes heb je aanvragen voor verlengde jeugdhulp gedaan? Als je het niet precies weet mag je gokken.

_____ gemeentes

11. Besluit je wel eens om geen aanvraag te doen voor verlengde jeugdzorg, omdat je vermoedt dat deze wordt afgewezen?

- ☐ Ja, dat komt weleens voor
☐ Nee, nooit (door naar 13)

12. In wat voor gevallen is dat?

13. Hoeveel uur kost het jou gemiddeld per jongere om de zorg na zijn/haar 18e jaar geregeld te krijgen?

We bedoelen daarmee de tijd die je steekt in het regelen van de zorg. Niet in het bespreken met de jongere wat hij nodig heeft.

_____ uur

14. Waar zit die tijd in? Wat voor taken doe je?

15. Ik maak mee dat contactpersonen bij gemeenten zelf niet goed weten wat er qua zorg en regelgeving mag en mogelijk is voor 18+ jongeren.

- ☐ Ja
☐ Nee

Voor hulpverleners die bij meerdere gemeenten aanvragen hebben gedaan:

16. Verschilt het per gemeente hoe omgegaan wordt met aanvragen voor verlengde jeugdzorg?

- ☐ Ja (slaat 18 over)
☐ Nee (door naar 18)

17. Licht de verschillen toe:

18. Licht de overeenkomsten toe:

19. Ken je gemeenten die (tijdelijk) alle aanvragen voor verlengde jeugdhulp afwijzen? (je hoeft ze niet te noemen)

- ☐ Ja
☐ Nee (door naar 20)

20. Weet je waarom ze dat doen? Licht toe:

21. Volgens de jeugdwet kan jeugdzorg doorlopen tot 23 jaar, als jongeren dat nodig hebben. Op papier kan er veel. Is het in werkelijkheid moeilijker?

- ☐ Ja
☐ Nee (door naar 23)

22. Wat is er moeilijker?

23. Wat doet dat met de jongeren waarmee jij werkt?

24. Wat vind je van de verlengde jeugdzorg op dit moment? Heb je tips, tops of wensen?

25. Klopt voor jou de volgende stelling? *‘De jongeren waarbij ik betrokken ben, worden pas losgelaten als ze daar aan toe zijn.’*

- ☐ Altijd
- ☐ Meestal wel
- ☐ Meestal niet
- ☐ Nooit

26. Klopt voor jou de volgende stelling? *‘De meeste jongeren waarbij ik betrokken ben, hebben vanaf hun 18e jaar onvoldoende support vanuit hun informele netwerk (familie, vrienden en kennissen waar ze op kunnen rekenen).’*

- ☐ Waar
- ☐ Niet waar

27. Klopt voor jou de volgende stelling? *‘De meeste jongeren waarbij ik betrokken ben, zijn op hun 18e onvoldoende voorbereid op financiële zelfstandigheid en het voorkomen van schulden.’*

- ☐ Waar
- ☐ Niet waar

28. Klopt voor jou de volgende stelling? *‘De meeste jongeren waarbij ik betrokken ben, zijn op hun 18e niet klaar om zelfstandig te wonen.’*

- ☐ Waar
- ☐ Niet waar

29. Als de jongeren met wie jij werkt 18 jaar worden, kunnen ze dan op dezelfde plek blijven wonen, als dat passend is?

- ☐ Altijd
- ☐ Meestal wel
- ☐ Meestal niet
- ☐ Nooit

30. Waarom kan dat [altijd, meestal wel, meestal niet, nooit]?

31. Het gebeurt mij wel eens dat jongeren 18 worden en moeten verhuizen terwijl ik dat niet verantwoord vind.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

32. Denk aan de jongeren die jij begeleidt. Hoeveel procent van hen komt naar jouw idee op een passende woonplek terecht als ze uitstromen? Geef een schatting:

_____ procent

33. Ken je jongeren met wie jij hebt gewerkt die na hun vertrek bij jou geen vast adres hadden, maar dakloos waren of hopten tussen logeeradressen?

- ☐ Ja
☐ Nee (door naar 34)

34. Hoe vind je dat?

Voor professionals die werken met kinderen in pleeggezinnen en in gezinshuizen:

35. De vragen gingen over hoe het nu gaat met kinderen in de jeugdhulp. Is er wat dat betreft veel veranderd sinds werd besloten dat pleegzorg en gezinshuizenzorg doorlopen tot 21 jaar?

36. Wat klopt voor jou bij de volgende stelling? *'Ik maak me geregeld zorgen over hoe het met jongeren gaat die op hun 18e onze zorg kwijtraken.'*

- ☐ Waar
☐ Niet waar
☐ Niet van toepassing

37. We hebben een aantal hulpverleners gesproken die aangeven dat het regelen van verlengde jeugdzorg en/of een goede overgang naar andere hulp een negatief effect heeft op hun werkplezier. Heb jij dat ook?

- ☐ Ja
☐ Nee (door naar 38)

38. Waarom heeft dit een negatief effect op je werkplezier?

39. Als jij de baas was, wat zou je dan als eerste veranderen om de overgang naar volwassenheid (nog) beter te laten verlopen?

40. Wil je nog iets anders kwijt over dit onderwerp? Dan kan dat hier:

BIJLAGE 3 interviewprotocol jongeren

Respondentnummer: _____ Leeftijd: _____

- ☐ Meisje ☐ Non-binair/anders: _____
☐ Jongen ☐ Zeg ik liever niet

Woonsituatie nu:

- ☐ Zelfstandig (of met partner/huisgenoot)
☐ Thuis, bij ouder(s)
☐ Bij andere familie (bijvoorbeeld opa en oma)
☐ In een pleeggezin
☐ In een gezinshuis
☐ Op een groep (leefgroep, crisisgroep, behandelgroep, etc.)
☐ In de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus)
☐ In een kamertrainingscentrum, fasehuis of zelfstandig met begeleiding
☐ Anders, namelijk: _____

INLEIDING

Wat fijn dat je met mij wil praten over je ervaringen met het volwassen worden in de jeugdzorg. Er verandert in Nederland een hele hoop als je 18 wordt. Soms ook de hulp die je krijgt. Ik onderzoek hoe jongeren die verandering van 17 naar 18 in de jeugdzorg hebben ervaren en hoe ze dat beleven. Daar ga ik je zometeen vragen over stellen. Bijvoorbeeld wat er in de hulp aan jou veranderde door je leeftijd, of je daar klaar voor was en of je vindt dat je hulpverleners je goed hebben geholpen op weg naar zelfstandigheid.

Er zijn geen foute antwoorden mogelijk. Alles wat jij over die tijd wil vertellen is goed. Ik kan me voorstellen dat het 18 worden met veel veranderingen of gebeurtenissen gepaard ging. Natuurlijk mag je tussendoor ook vragen terugstellen als je iets niet snapt of iets van mij wil weten. Vragen die je niet wil beantwoorden, hoeft je niet te beantwoorden. Alles wat je zegt bewaren we anoniem. Wij spreken ongeveer 20 jongeren en maken daar een rapport van, waarin geen echte namen staan. Alleen het onderzoeksteam van Het Vergeten Kind kunnen het verslag van dit gesprek zien, verder niemand.

Heb jij ook al een vragenlijst ingevuld over dit onderwerp? Het kan zijn dat er een beetje overlap is. Over sommige dingen willen we graag wat extra vragen stellen.

Vind je het goed als ik het gesprek opneem (de audio)? Dat gebruik ik om alle info goed op te slaan. De opname verwijder ik weer als ik alles goed op papier heb staan.

ACHTERGROND

1. Waar woonde je toen je 17 was?

Als je op verschillende plekken hebt gewoond, denk dan aan de laatste plek voordat je 18 werd.

- ☐ Bij familie (bijvoorbeeld opa en oma)
- ☐ In een pleeggezin
- ☐ In een gezinshuis
- ☐ Op een groep (leefgroep, crisisgroep, behandelgroep)
- ☐ In de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus)
- ☐ In een kamertrainingscentrum of fasehuis
- ☐ Begeleid wonen
- ☐ Ergens anders, namelijk: _____

2. Wat voor hulp kreeg je toen?

Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Ik ging naar therapie
- ☐ Ik had behandeling of observatie op de groep
- ☐ Ik had een voogd/jeugdbeschermer
- ☐ Ik kreeg begeleiding vanuit het wijkteam van de gemeente
- ☐ Mijn ouders kregen opvoedondersteuning
- ☐ Ik had een jeugdreclasserder
- ☐ Ik weet niet precies
- ☐ Ik kreeg verder geen jeugdhulp
- ☐ Iets anders, namelijk: _____

18 WORDEN

3. Wat verwachtte je vroeger van 18 worden? En hoe voelde het echt om 18 te worden?

4. Heb je het gevoel dat je op je 18e klaar was voor de praktische zaken die daarbij horen?

(denk aan: een eigen woonplek regelen, zorgverzekering, geld beheren, vervolgbehandeling regelen of belastingaangifte doen)

5. Waarom wel/niet?

6. Heb je het gevoel dat je op je 18e klaar was voor andere zaken die horen bij volwassen worden?

(denk aan zelfstandig wonen, contacten onderhouden, hulp vragen, werken, een eigen dagritme)

7. Waarom wel/niet?

8. In hoeverre hebben hulpverleners je op tijd geholpen bij het opbouwen van die zelfstandigheid?

9. Hoe voelde jij je in de periode voor- en nadat je 18 werd?

VERANDERINGEN

10. Kon je toen je 18 werd op dezelfde plek blijven wonen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

11. Hoe was dat voor jou?

12. Als je ook andere hulp kreeg, kon je die toen je 18 werd houden? (denk aan therapie, begeleiding)

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Niet van toepassing

13. Hoe lang duurde het voordat je wist wat er qua zorg zou gebeuren op je 18e?

Of je mocht blijven wonen waar je woonde en of andere begeleiding doorliep?

14. Wat deed dat met je, hoe was dat voor jou?

15. Hoe werd aan jou verteld of er wat zou veranderen?

16. In het geval de hulp veranderde: Kwam je op een wachtlijst terecht?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Niet van toepassing

16b. Zo ja, hoe was dat voor jou?

17. Wat veranderde er voor jou (nog meer) toen je 18 werd?

18. Heb je na je 18e verjaardag nog meer onzekerheid gehad of je hulp zou stoppen omdat je te oud werd?

(Of je bijvoorbeeld moest verhuizen, of je begeleiding door zou lopen)

19. Heb je het gevoel dat er naar jou geluisterd werd toen er besluiten gemaakt werden over jouw toekomst?

TERUGKIJKEN

20. Als je er nu op terugkijkt: wat heeft deze periode voor effect op je gehad? (denk aan het effect van de veranderingen, of juist van de stabiliteit, effecten van de zekerheid of juist van de onzekerheid)

21. Wat merk je daar nu nog van?

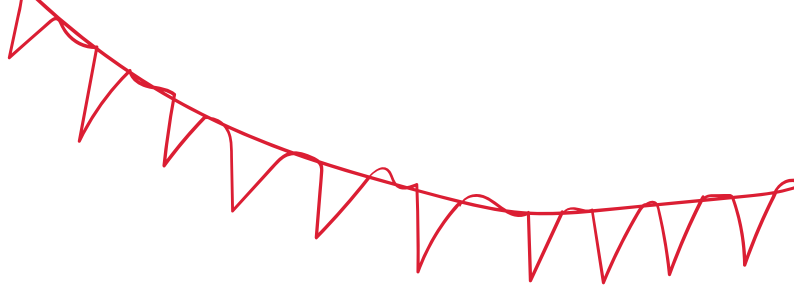
22. Hadden er volgens jou dingen anders gemoeten? Zo ja, wat?

23. Hoe gaat het nu met je?

24. Hoe kijk je naar de toekomst?

25. Als het aan jou zou liggen, wat zou er dan veranderen aan de hulp na je 18e? En wat moet er juist zo blijven?

Voor de interviewer (na afloop van gesprek) Wat was jouw indruk van het gesprek? Begreep de jongere de vragen goed? Hoe was de sfeer? Heb je nog belangrijke aanvullingen of opmerkingen?

COLOFON

Het Vergeten Kind

Het Vergeten Kind zet zich in voor kinderen die thuis veel problemen hebben. Ze hebben bijvoorbeeld te maken met armoede, psychische problemen en soms met mishandeling of verwaarlozing. De situatie kan zo ernstig zijn dat kinderen niet meer thuis bij hun ouders kunnen wonen. Deze kinderen hebben aandacht, stabiliteit en continuïteit nodig. Ook als ze 18 jaar worden en voor de wet volwassen zijn.

Onderzoeksteam

Romy van Doorn, Berdien Jager, Eva van der Panne, Yfke van der Ploeg en Shanna van der Wal

Vormgeving

Gaby Dam

Stichting Het Vergeten Kind

Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht

© Stichting Het Vergeten Kind, Utrecht, januari 2023.
Overname van teksten is toegestaan, mits stichting Het Vergeten Kind als bron wordt vermeld.

Veel dank aan alle jongeren en hulpverleners die hun verhaal vertelden en aan alle meelezers voor hun inzichten en feedback.

